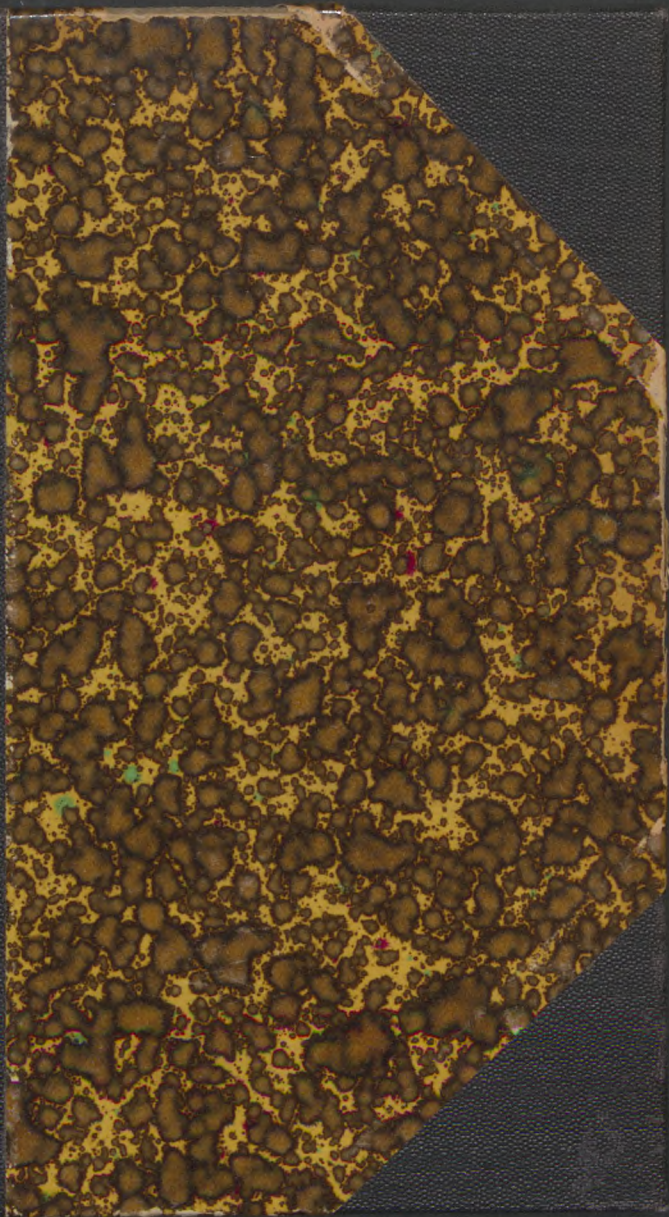
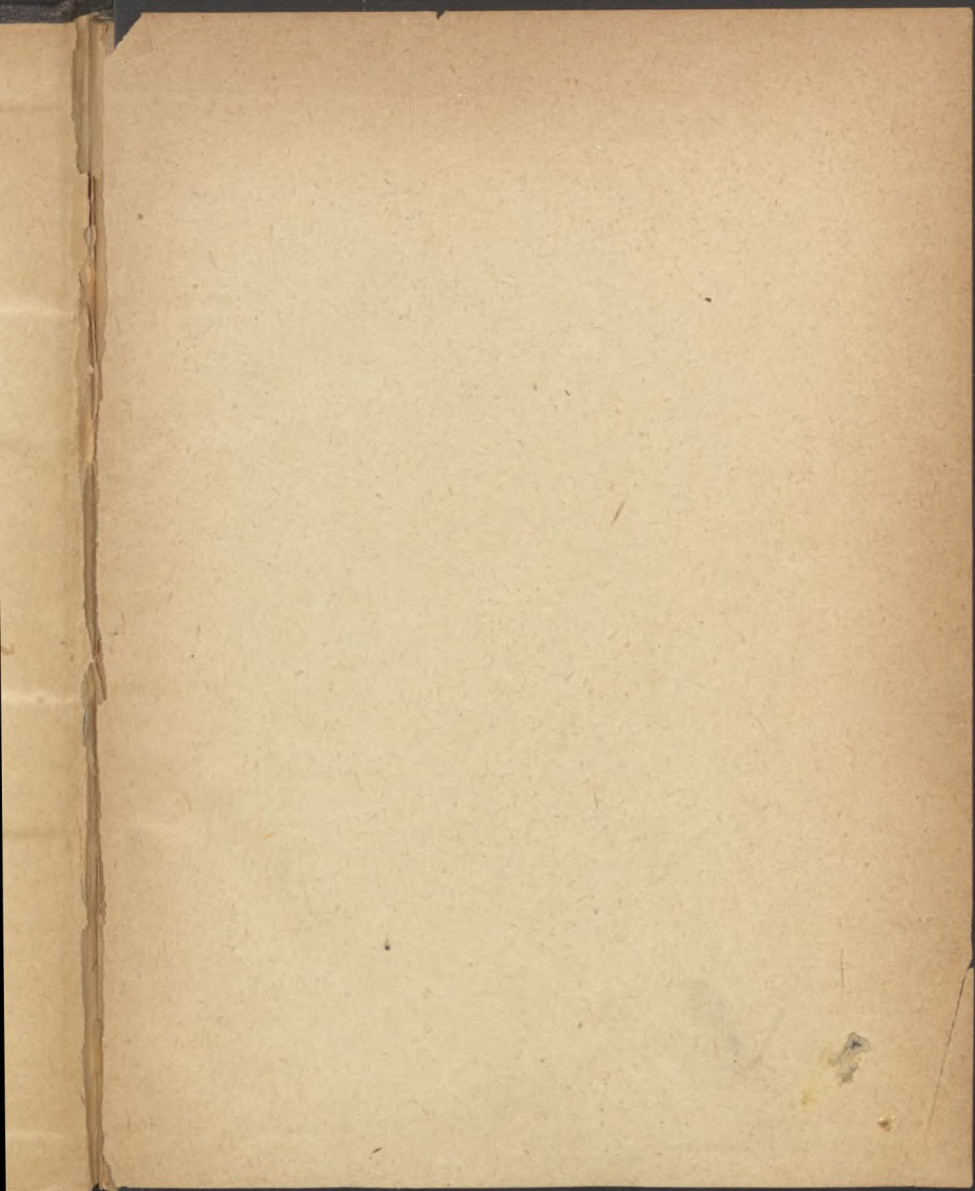

17828

K

W

6

NYUGAT KÖNYVTÁR

SZERKESZTIK
FENYŐ MIKSA ÉS
HATVANY LAJOS

13. sz. Ára 30 fillér

POROSZ LEVÉL
MADAME
DE ROTHE
HALÁLA

IRTA LACZKÓ GÉZA

FALVS.

NYUGAT KIADÁSA

NYUGAT

SZÉPIRODALMI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő
IGNOTUS

Szerkesztők
FENYŐ MIKSA
OSVÁT ERNŐ

Főmunkatársak:
ADY ENDRE, BABITS MIHÁLY, HALÁSZ
IMRE, HATVANY LAJOS, HELTAI JENŐ,
LENGYEL MENYHÉRT, MÓRICZ ZSIGMOND,
SZOMORY DEZSŐ

Megjelenik minden hó 1-én és 16-án.

Előfizetési ára egy évre 20 K,
félévre 10 K. Egyes szám 1 K.

Kérjen mutatványszámot
a kiadóhivataltól Budapest, V, Mérleg-utca 9

LACZKÓ GÉZA
A POROSZ LEVÉL
MADAME DE ROTHE
HALÁLA

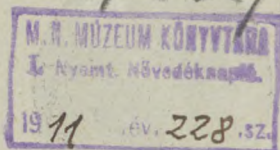

A NYUGAT KIADÁSA

Handwritten:
Huny. 1.
94884

Handwritten: 17.828/13

VILÁGOSSÁG KÖNYVNYOMDA R.-T., BUDAPEST

A POROSZ LEVÉL

I.

Biby néni fogatlan száját fülig húzva hallgatózott; tanácstalan mosolygással nézett hol a rozoga ajtóra, hol a kezében tartott tálcára, amin egy csésze kávé bőrdzött a várakozásban. Két kicsi zsemle szerényen pironkodott a pakfong kanál mellett. Biby néni végre is óvatosan meg rugta az ajtót. Semmi válasz. Ekkor a kis kémlelő ablakot próbálta benyomni ujjal. Engedett.

A szoba teljes világításban állt. Az asztalon egy piszkos ing, pár könyv, kifli-vég, csokoládé-papír hevert. A földön szétesett hassal fekvő, használt bőrdőn mellett egy sáros fűzős-cipő állt őrt. Az ágyban Lacrouze tanár úr feküdt, elég illetlenül, egy szál úszónadrágban. Biby néni nem nézte az úszónadrágot, csak a kötelességét s ezért hangosan beszólt:

— Gaston ur!

Az ágyból egy barna, izzadt arc meresztette még bedagadt szemét bizonytalanul a hang irányában.

— Tante Bibette! Maga az?

— Én és a kávé.

— Be vele!

Gaston kiráncigálta a párnák alól az ágyledőt, beleburkolózott s ment ajtót nyitni.

— Jer, Volumnia, hozd a római kávét. Coriolanus éhes. Coriolanus togatus, — szólott saját magához, nagyokat lépve a fehér lepedőben.

Biby néni értelmetlenül mosolygott.

— Bonsoir, madame la Lune... la Lu-ne, trarilallá!

Biby néni tudta, hogy ez egy párizsi diáknóta, amit Gaston úr — saját bevallása szerint — sokszor ordított éjjente a Pont des Arts-on hazafelé tartva. Lacrouze úr tudnillik Párizsban végzett, amiért nem kis megbecsülésben részesült Pédouidoult városkájában.

— Istenem, maga olyan jókedvű és fáradhatatlan, Gaston ur.

— Tante Bibette, fiatal vagyok, — de a kávé már hideg, már hideg, má-ár hideg.

— Bocssásson meg, Gaston úr, de sokáig álltam az ajtó előtt, nem mertem felébreszteni, olyan kedvesen horkolt. Gondoltam, fáradt a hosszú utazástól.

— Nem vagyok fáradt, Bibouly-Bibette. Én sohase vagyok fáradt. Különben is kitűnően aludtam tegnapelőtt Bázelen.

— Hogy mulatott, Gaston úr, Svájcban?

— Rosszul, Tante Biby, rosszul.

— No, no!
— Rossz a bor, rossz a szerelem ...
— Ó, óh!
— Hallgassa csak, Tante Bibouly!
— Nem lehet, dolgom van, — szólt vissza
piruló arccal a vén leány az ajtóból.

A tanár úr kajánul röhögött.

— Fél a szerelemtől. Mért fél tőle a jó öreg?
Különben igaza van, félni lehet attól.

És egy bizonytalan berni nőre gondolt s megvakarta a fejét.

Fölkelt az asztaltól, a mosdóhoz ment, a szappan mellé tette fél zsemlyéjét, amibe mosakodás közben bele-beleharapott. Azután beletörülközött az asztalon heverő ingbe és a terpesz bőrönd mellé guggolt. Kihalászott belőle egy pár harisnyát, fölhúzta: elegáns kecsége-orru cipőt illesztett óvatosan fölibe, tarkamellű ingbe bujt, lapos angol gallért gombolt rá, amibe habos kis pillangó-nyakkendőt kötött; előkereste a szekrény tetejéről cilinderét, a puha úszónadrággal fényesre simogatta; fekete ruhát öltött s a tükör elé állt.

— Szép fickó vagy, Monsieur Gaston Lacrouze!

Keztyűt húzott, pálcát vett a kezébe és kilépett a szobából. A kis deszka-folyosón önérzetel dobogtatta lépéseit és kipróbálta, hogy melyik lábán csikorog szebben a cipő: arra erélyeseb-

ben hágott. A falépcső fénylett a viasztól s mintha örömmel recsegett volna a hazatért Tanár Ur léptei alatt. Az udvaron Snow kutya bolhászzkodott s egy sánta kakas bicegett a szemétdomb felé, ami mögött a konyhakert veteményei közül Biby néni sovány hátulja emelkedett ki.

Gaston megállt a kapuban, a fehér uton senki. Megindult a város központja felé a mellig érő zömök kőfalak szegélyezte uton. A falak mögött, szőlőtelepek zöldje alól színes fürtök lógtak le a porba.

A kis, görbe fűszeresnél kis, görcsös szivarokat vásárolt és röviden jelezte a svájci hegyek természeti szépségeit.

Száz lépéssel odább Bazoché úr kocsmája szelvénykedett négy darab poros platán mögött.

— Jó napot, Bazoché úr!

— Isten hozta, Gaston úr! Szép utazást tett, Gaston úr!

— Szépet, uram! — szólt Gaston egy görcsös szivarra gyujtva, amiről a svájci hegyek természeti szépségei jutottak eszébe. — Ezt már elmondtam ma egyszer!

Azzal szó nélkül odébb állt.

Találkozott még Larive asszonnyal, Goudardeau úrral s Mimizan kollégájával.

— Ó, kedves kolléga, már visszajött?

— Kedves kolléga, örülök.
— Azt hittem, egész szünetjét utazásban tölti!
— És ön? Hogy van?
— Hja, hja!
— Tudom, kedves Mimizan ur, az index, ugyebár?

— Igen, az Études des langues scandinaves indexe sok munkát ad. Most vagyok az L betűnél, csak erre az egy betűre kétezeröttszázötven cédulám van. Persze, van köztük sok olyan, ami csak a címszót adja s egyszerűen utal egy más címszóra. De, Istenem, azért csak kell egy cédula, nemde?

— Isten önnel, kedves kolléga.

— Áh, ön siet?

Gaston misztikusan mosolygott:

— Mit tegyek?

— Nem leszek indiszkrét, a vizionlátásra.
A propos! Lejön este Sellierhez egy pohárkára?

— Igyekezni fogok. Isten vele.

Az iskola előtt megállt Gaston, zsebkendőjével letörülte cipőjéről a port s belépett a hús, bolthajtásos kapualjba,

Cacolel néni, a portás felesége, látva, hogy Gaston a verandának tart, utánna szólt:

— Nem arra, jó uram, a kertbe tessék.

Gaston tehát a kertnek fordult. A szőlő-lugas

padján aludt az igazgató úr, örökös, gyűrött fekete nadrágjában, amit ócska nadrágtartó feszített meg domborodó hasán. Öltözete másik darabja, az egy szál ing, ki volt gombolva s kövér, majdnem nőies terjedelmű mellet mutatott a fekete sörtek között. Gaston tiszteletteljes undort érzett. A földön egy könyv hevert: Paul Gaultier, *La vraie éducation*.

Pár percnyi tanakodás után Gaston egy távolibb fa mögé vonult figyelni és várni.

A *Vraie éducation* címlapjára egy fecske-szemét hullott. Egy félig megevett körtén veréb csipegetett piciket, kényeseket. Az igazgató úr horkolt. A vakító kék égen két nagy madár úszott. A lugas asztalára egy nagy szürke macska ugrott. Larive igazgató úr felriadt és haragosan nézte a macskát; szemét le nem véve róla hajolt lassan az asztal alá a könyvért; egyet kiáltott, a macska elugrott s a könyv több darabban hullott vissza a lugas faláról.

De ekkor már kemény csikorgással érkezett Gaston a nagy középső uton. Az igazgató úr leakasztotta a szögről a kabátját, felvette s az inget begombolta.

— Isten hozta, kolléga ur!

(Ez az igazgató úr specialitása: kollégáinak nevezi az alája rendelt tanárokat.)

A fiatal tanár tiszteletteljesen hajolt meg s szeme gondolkozva állt meg a szertehullt könyvlapokon.

— Látja, kolléga úr, mit csinált ez a haszon-talan macska. Egy pillanat műve volt. Letettem a könyvet egy percre, elgondolkozván egy mondatán s azalatt ezt mivelte Minette. De hagyja, kedves kolléga, hagyja.

Lacrouze nem hagyta, összeszedte.

— Tegnap érkeztem meg, igazgató úr s első látogatásom Önnek szól.

— Lekötelez, kolléga, — ásította Larive. És szája barlangjából mintha fagyasztó, alattomos, bűbájos szél suhant volna ki, a két beszélő elhallgatott.

A csönd alatt Lacrouze néma tisztelettel nézte Larive széttaposott, à la poulaine kunkorodó orru cipőit, míg a cipő tulajdonosa azokon a sebtében összeszedhető írásos munkákon gondolkozott, amiket fiatal tanára nyakába sózhat.

— Remélem, jól szórakozott, kolléga úr.

— Jól szórakoztam, igazgató úr, — felelt révétegen a másik.

— Én látom, hogy kissé unatkozott.

— Egy kissé, igazgató úr.

— Na látja! Úgye? Kitaláltam. Olyan ember, mint ön, nem is élhet meg munka nélkül.

Lacrouze szerény mosolyára az igazgató nevetve folytatja:

— Na, nem baj, lesz itt munka elég, felterjesztések, levelek satöbbi s ami jön, majd meglátjuk.

— Igazgató úr tudja, hogy mindig a legkészségesebb örömmel állok rendelkezésére. Ez a kitüntetés . . .

— Ugyan, ugyan kolléga úr! Ezt ön megérdemli. Miért ne munkálkodhatna együtt egy öreg igazgató egy fiatal tanárjával? És én önt szeretem. Atyaiaan. Talán bemennénk az irodába? Sógorom, a maire, mondja is néha, miért szeretem úgy azt a kis szeleburdit. Bocsánat, de így nevezte kollégát. Nem tudom, miért mondta ezt . . . Ő talán jobban szeretné, ha Mimizan, a cédulás . . . de erről szó sincs. Jöjjön, kolléga.

Lacrouze érezte, hogy igen kiizzadt a hóna alatt; ez nála mindig nagy belső felindulást jelentett. Ujjászületve, megfiatalodva sietett igazgatója nyomán az irodába.

Az igazgató irodájában két íróasztal állt: egyik az ablaknál, tele iratokkal, könyvekkel, gyönyörű tintatartóval koronázva; a másik hátrébb csámpáskodott üresen, posztója se volt, egy tintásüveg, amolyan bolti, s egy fekete, vékony tollszár volt díszé s felszerelése.

A közös munkálkodás úgy történt, hogy a „kolléga úr“ félrevonult egy-egy irattal, mint

kutya a konccal, elkészítette s visszahozta az igazgató úr asztalához, ahonnan újabbat vitt magával félre, míg patrónusa szívarozott, olvasott vagy átolvasta, amit alá akart írni. Így, a munka alatt a fényes asztal tárgyai átvonultak lassan a szerény asztalra: aktacsomók, ceruza, gummi, lénia, itatós, olló. Rendesen ebédig, az igazgató ebédjéig dolgoztak így együtt. Ma azonban, a szokásos idő előtt öt perccel, egy széles, joviális mozdulat után így szólt az igazgató úr:

— Hagyja abba, édes kolléga úr és beszél-gessünk.

— Óh, uram . . . Csak ez a felterjesztés . . .

S ezt örömtől fényes arccal, jókedvűen mondta a fiatal tanár, aki szívesen dolgozott igazgatója helyett, mert homályosan sejtette, hogy ama renaissance-homlokzatu ház uzsonnáinak dús volta egyenesen aránylott az igazgatói iroda el-intézett aktáihoz.

— Hagyja! Mi az?

— Az a fiú, aki Angliában tanult eddig, a miniszterhez folyamodik.

— Hagyja! Hagyja csak, — bölintott az igazgató. — Ráér! Ezek a szülők olyan tudatlanok iskola-dolgokban. Hát nem voltak sohase fiatalok, vagy mi? Az a folyamodvány nincs is jól címezve! Némely szülő igazán olyan, mint az

állat. Szül és azzal vége. Azt se tudja, hogy hol van a közoktatásügyi minisztérium . . . No, hagyja.

Lacrouze engedelmesen letette a tollat, ami a piszkos asztalon végighengeregve minden fordultnál egy pocát hagyott maga után: hasonló, de folyton kicsinyedő ovális formájúakat.

Az igazgató úr nézte, nézte a fiatalembert s egyszer csak felkiáltott:

— Mondom, mondom, láttam, hogy valami változás van önön, kolléga, de nem tudtam hamarjában kitalálni, mondom, mondom, megfér-fiasodott.

— Óh!

— De igen. Egészen megfér-fiasodott a nyáron. Meglett ember. Házasodhatik!

Az igazgató atyai felindulását és Gaston bambaságát mint krétarajzokat törölte el egy kopogás. A szobalány jött jelenteni, hogy az ebéd kész.

— No, ha az ebéd kész, nem tartóztatom tovább kedves kolléga urat. Viszontlátásra, holnap.

— Igen, igazgató úr, holnap. A viszontlátásra.

Lacrouze vette cilinderét és meglegedetten indult hazafelé. Ugy érezte, hogy csodálatos, rejtett összefüggés tartja a világot s ő ez összefüggésben egy láncszem. Az igazgató úrra gondolt s aktáira, majd az igazgató úr sógorára s

a sógor leányára. Oh, Hortense! Hortense, jó lenne veled aludni! Oh, Hortense, miért vagy a maire leánya? ... Milyen éhes vagyok, pedig még nincs késő. Lisette csak most megy Goudardeau ebédjéért.

S nézte az előtte trappoló kis lány vékony, görbe lábait, amint sietésükben barna csikokként ugrándoztak a poros uton. Az üres piacon a gyógyszerház piros-fehér csikos vászonfüggönye volt az egyetlen vidám pont. Selliernél csak a pincérek szunnyadtak egy sarokban; a kis kerek márványasztalkák engedelmesen húzódtak meg az árnyékban. A kis uccák házaizsalukkal zárkóztak el a melegtől s csendjükben Lacrouze zavartalanul élvezhette cipői nyikorgását.

— Mégis csak a jobb lábamon csikorog jobban.

Bazoche úr már aludt, mert a felesége ült most a platánok alatt a padon s vastag harisnyákat kötött télire a fiának, aki katona valahol. A fűszeresbolt külső vasajtaja félig be volt hajtva, ez jelentette a déli órákat.

Az udvaron minden csendes volt, csak a trágyadomb felett vibrált a levegő. A sánta kakas egy alacsony ablak párkányán ült és Snow nem volt sehol.

A család, melynek a tanár úr kosztosa volt, már egybegyült az ebédlő ovális asztala körül.

A főhelyen ült Jean, Biby néni bátyja, szembe vele, a falon, Franciaország táviróhálózatának térképe. Jobbra Gaston úr szokott ülni, balra Biby néni. Gaston mellett Louise mímeli az evést. Jean szövöttárukkal kereskedik nagyban; feje kopasz és arca vörös. Louise, a huga, az óriási helyiségekben irodaszemélyzetül tartózkodik; reggeltől estig fűzőben van, hangja vékony, de azért kellemes; merev, mint egy középkori relief-szűz. Az asztalnál Biby néni szolgál fel.

A fekete kávé után Jean ahűsraktárhelyiségekbe vonul, Louise a málnabokrok közt Lamartinet olvas, Gaston pedig aludni tér. Jól bevackol magának a bevetett ágy tetején és elalszik.

Csendes szellő lengeti az ablak sárga vászonfüggönyét, az ágy alatt egér zörög s az alvó szája szögletén egy nagy légy szürcsöli a tiszta nyálat.

... a tó partján ül. Este van. Szembe vele borzong a tó lila háta. Minchen jön és megcsókolja. Aztán megöleli, magához húzza, egészen, a fejét babrálva simogatja. Karcsu dereka melléje feszül. Aztán szájával rátapad; mintha egész valója a csókba szívná fel magát, megkisebbedik a teste, olyan, mint egy tizennégy éves leány...édes. Aztán még kisebb lesz. Mint egy baba, egy illetlen, szerelmesen illetlen baba, úgy, olyan

kicsinek fekszik a mellén... Folyton kisebbedik. Odaül az ajka szélére és pici szájjal mikroszkopikus csókol... egy légy... pfűj, pfüha, fszt.

Gaston köpködve ébred, a szeme vörös, az arca kiizzadt... Fölkelt, cigarettára gyújtott és mosakodni kezdett. Nyári, világos ruhát öltött és megindult; a sánta kakas a konyhában ugrált, Biby néni az ajtó előtt ült és Snow nem volt sehol.

— Minden a szokott rendben, — gondolta Gaston és odébb állt. A fűszeres sarokra nyitotta boltja vasajtáját, melynek egyik szárnyán csúcsos süvegű amerikai tette egy „Petroleum“ feliratu hordó vállára a kezét atyai mozdulattal; a másik szárnyon fűszerszámok csendélete rikoltotta fakult szinpompáját a tikkadt levegőbe. Gaston megállt hallgatózni:

— Áhá, a fűszeres most a kulimászos hordón ül és citerázik.

Bazoche platánjai alatt egy-két munkás ült és valami színes levet ivott. Bazochené barátságosan integetett.

— Bazoche úr most Selliernél van, mint minden délután és billiárdozik, — gondolta Gaston.

Ahogy elhagyta a korcsmát, Lacrouze bátran lehajtotta a fejét és gondolataiba merült. Tudta,

hogy a maire házáig senkivel sem fog találkozni. Nem is találkozott.

Az ucca közepe tájáról ismerősen tűnt eléje a renaissance-homlokzatu ház. A szürke kövek láttára elérékenyült: Ifju délutánok, ifju lángolások! Mennyit járt ő ide és mennyire szereti... az ördög vigyen el... könnyezem... Hortense... kívánatos kis béka... édes kis mellecském... finom kis lábacska...

Gondolkozva gyújtott egy cigaretta.

— Akarja-e az apád, hogy megkérjelek? Nem adna-e kosarat? Hortense! pici Hortense! édes, meleg szájacskám... december huszonegyedikén leszek huszonnégy éves... Larive is mondta, hogy megféríasodtam... édes kicsi hátacska, hajlékony derekam...

Gaston rátette az ujját az uccai csengő gombjára. A felharsanó recsegő csengetéstől maga is felrezzent. A nagy kapuban fordult a kulcs. Lassan nyílt a rés a tömör szárnyak között... és előtte állt Hortense piros-piros arccal. Gaston körülnézett és látta, hogy lehet. Magához ölelte a kis lányt, megcsókolta és sugdosta:

— Édes picikém... édes picikém.

Hortense csak nézett, nézett a fiúra s nagy szeme szögletében egy könnycsepp gyöngye fénylett. Aztán kibontakozott Gaston öleléséből:

— Be kell most menni.

— Csak még egy csókot.

A csókba beleszédült, megtántorodott az össze-
ölelkezett pár.

— Hogy megtelt ez a lány, nagylányos lett,
ez a puha mell... — gondolta Gaston.

— Vajjon kinek a csókja ízét hozta el az aj-
kán? — gondolta Hortense, mialatt a szalonnak
tartottak. El is pirult rögtön. Hát ő? Ó lány. És
jobb? S a Goudardeau-fiú? ... Ó állt s a Gou-
dardeau térdre esett és úgy ölelte és csókolta s
a Goudardeau-fiú úgy tett, mintha nem lenne
észnél és csókolt, csókolt...

— Gaston! — kiáltott fel Hortense a lépcsőn
és... a Goudardeau gyújtotta tűznél Lacrouze
melegedett. A szalon ajtajánál társalgási könnyű
hangra váltva a szerelmes remegéseket, hango-
san kezdtek beszélni.

— Ugyan, Lacrouze úr, sose zavar... a ma-
mát se zavarja... tessék.

— Ó, kisasszony... tessék csak... csak ön
után.

A szalonba igazán úgy vonultak be, mint egy
idegen királyné és a köztársaság elnöke; de a
szoba üres volt.

— Sok hűhó semmiért! — nevetett Hortense.

— Mi az, Hortense? Te vagy? — szólalt meg

a szomszéd szobában egy hang, melynek unott méltóságu rikácsolásáról az idegen is kitalálta volna, hogy a maire felesége szól.

— Igen, mama és még valaki.

A szomszéd szobában rakosgatás, mozgás és hűmmögés. A tőle telhetően elősiető tisztességes nő kíváncsian emelte fel fejét.

— Lacrouze? Csakugyan? Isten hozta, tanár úr! Jöjjön, jöjjön.

(— Most jön a kézcsók a nyirkos hájkacsókra, — gondolta Gaston.)

— Ejnye! — egy idegen férfi feleségem kezét csókolja? — zúgott végig egy öblös hang a szoba másik oldaláról.

— A papa! — viháncolta Hortense.

— Ó uram! — restelkedett Gaston.

— Szervusz, fiú!

(— Most jön a karom tőből való ráncigálása, — gondolta Gaston.)

A hatalmas kézszorítás után helyet foglaltak.

— Hortense, cigarettát a tanár úrnak!

(— Most jön az egyiptomi, — gondolta Gaston.)

— Szép utazást tett, tanár úr?

— Szépet, asszonyom.

— Monsieur Loully beszélt nekem a minap ugyanarról a tájékról.

— A polgármester úr járt arra? — kérdezte a fiatalember.

— Igen! Az annak az évnek a közepén történt, amelynek végén elvettem feleségül Madame Loully-t. Szép idők!... Madame Loully éppen olyan volt akkor, mint most Hortense...

(— Éppen olyan? — kérdezte magában a lány és a Goudardeau-fiú csókjára gondolt.)

— És én... én olyan csinos, intelligens és erős fiatalember voltam, mint ön, tanár úr.

— Mama, mama, — szóló pirulva Hortense, — én azt hiszem, nekem dolgom is van. Bocsnat, tanár úr, — pukkedlizett Gaston felé, de az ajtóból visszanevetett rá a szemével.

— Szégyenli magát, — magyarázta a mama.

— Hát sokat tanult a tanár úr?

— Igen, polgármester úr, tanultam is.

— Is?

— Egy kicsit mulattam is.

— Helyes, amíg az ember fiatal, legyen fiatal.

Ekkor hirtelen beállt a Csönd, az egymásnak mondani mit sem tudó emberek félős ellensége és leült Madame Loully mellé, átvette arca mezevességét s tokát eresztett, mint ő. A révedező Gaston előtt a két alak lassan-lassan egymásba olvadt. A polgármester úr a bajuszát sodorgatta sokáig, míg egy mentő gondolata támadt:

— Talán még egy cigarettát, tanár úr!

— Köszönöm.

De amint rá akart gyujtani, megjelent az ebédlő
ajtájában Hortense:

— Tanár ur, kérem, ne gyujtson rá. Az uzsonna
vár. Tessék.

Uzsonna után lesétáltak a kertbe. Madame
Loully Monsieur Loully karján rőtta az utakat s
a két fiatal előre sietett.

— Gaston, szeretsz?

— Szeretlek.

— Na, azért.

— Féltesz?

— Már nem. De egész idő alatt féltettelek.

— Hortense! Mit gondolsz?

— Azt, hogy nagy huncut vagy. Hány svájci
leány fejét forgattad el?

— Ugyan! Egyét se.

— Nono!

— Ne szekirozz.

— De szekirozlak, mert apáék nem tágitnak a
nyomunkból. Egy csókot akarok, ég a szám utána.

— Édes . . . édes, — nézett rá Gaston gyön-
gédén és ölelte, csókolta a tekintetével.

— Gaston, nem haragszol meg?

— No? Mi az?

— Ne maradj ma sokáig. Papa fürdeni akar

s olyankor korán szeret lefeküdni. S ha későre marad a fürdő, dühös és gorombáskodik.

— Jó, jó. Megyek mindjárt.

— Menj, menj! — szólt Hortense és szemében csókigéret csillogott.

— Hogyan, tanár úr, már megy?

— Igen, polgármester úr, már megyek. Dolgom van.

— De kár, — vélte a mama.

— Na, ha dolga van, akkor nem szabad tartóztatni, a viszontlátásra . . . Anna! Anna! — kiabált Loully.

— Fölösleges, papa, ne fáradj. Anna a mosókonyhában van. A kapukulcs meg nálam van.

— Hát akkor kísérd ki a tanár urat!

— Szívesen, papa.

— A viszontlátásra, Gaston úr, minél hamarabb! — szólt a mama kezét csókra nyujtva.

— Jó napot, polgármester úr, kezét csókolom, asszonyom.

A távozó fiatalokat elégedett mosollyal nézte a polgármester és a felesége.

— Szép pár lennének!

— Mért lennének? — kérdezte szemrehányó hangon az asszony. — Szép pár! Azok!

A sötét kapuszögletben összeölelkezett a két fiatal. A mélységes csóktól Gaston egészen meg-

zavarodott; lázas mozdulattal a lány mellére hajtotta a fejét és csókolta a puha nyári szöveten átsugárzó fiatal testet. Aztán lehajolt, a lányt derekánál fogva ölelte magához, . . . térdre zökent és átkarolta a lány finom lábait. A heves mozdulattól keze a félighosszu könnyű szoknya alá került s egy percre ott, ahol a harisnya végződik, puha, fődetlen, meleg húst ért az ujjja. Ujjongva kelt fel és a tiszta, szavakban szemérmes, mozdulatokban merész és vad szerelem nagy gyöngédségével mélyen Hortense szemébe nézett:

— Édes . . . édes . . . kis feleségem.

Hortense megszédült a szótól. Gaston, az uccára érve megállt és fölsóhajtott, egy pillanatilag szomoruan nézett a földre, aztán kivilágosodott arcát felvágva, hangosan szólt:

— Holnap megkérem a kezét. — S pálcájával a köveket ütögetve, füttyörészve hazafelé tartott.

. . . Annak az egy ujjnak az érintése elsöpört Hortense lelkéből minden Goudardeau-t:

— A Gaston felesége leszek! Csak a Gastoné!

S a vére mind oda futott, arra az egy pontra s a lüktető hullámok sietve vitték szét a hirt: a Gaston ujjja ért oda. A mi Gastonunké . . .

A mi Gastonunk félálomban tartott hazafelé.

Bazoche urat biztosította, hogy nála derekabb kocsmáros még nem született; a fűszeresnél „saját termésű” körtét vásárolt, amivel nagyon meghatotta a kereskedőt.

Az udvaron Tante Biby hajtotta aludni a santa kakast és Snow sárosan szaladt elébe.

— Éhes vagyok, Bibouly-Bibette. No, Snow, hol jártál?

A kutya alázatosan csóválta a farkát. Gaston lehajolt hozzá s a rémült kutya fülébe súgta:

— Nem baj, öreg, én is nő után jártam. Szervusz. — Jó estét, Louise kisasszony! Mit olvas? Lamartinet? Ó, az szép költő.

„Pâle lampe du sanctuaire,
Pourquoi dans l'ombre du saint lieu,
Inaperçue et solitaire,
Te consumes-tu devant Dieu?”

Louiset meghatotta a figyelem:

— Nem is tudtam, hogy a tanár úr Lamartinet is olvas. Szereti?

— Szeretek én mindenkit, Louise kisasszony.

— De Lamartinet szeretni nem kis dolog. Lamartineom lelke olyan finom és fehér, hogy csak éppen olyan finom és fehér lélekkel lehet feléje közeledni. Lamartinet szeretni szellemi kiválóság.

Asztalnál a legjobb hangulat uralkodott.

— Kedves Jean, hogy megy az üzlet? — kérdezte Gaston.

Jean is meghatotta a szokatlan figyelem:

— Gaston úr, az idén kevés úszónadrágot vettek!

— Hogyan?! Keveset azokból a csinos, vörös-fehér csikos gatyácskákból?

— Igen, sajnos.

— Tudja, Gaston úr, az erdőséli tavacska miatt a gróf már régóta pörli a községet. Eddig szabadjára volt hagyva s ott fürdött Pédebidoult ifjusága egész nyáron át, természetesen az én nadrágjaiban. De a pör az idén eldőlt. Kisült, hogy a grófnak van igaza s a gróf elzárta a tavat, halat telepít bele, hogy az is jövedelmezzen.

— Igazán kár! Nagy kár.

Mindnyájan vidáman keltek fel az asztaltól. Biby néni aludni vonult, Louise a kertbe ment sétálni és Jean egy kis bor mellett ujságot készült olvasni az ebédlőben.

— Jó sétát, Louise kisasszony. Jó éjt, Bibouly-Bibette. Jó mulatást, Jean úr! Szervusz, Snow! Alásszolgája! Trallalla rí, trarirari, tirurallallalla trari

A kapun kiérve lecsitította a hangját:

— Hohó! Bazoche sógorának a fia tanítványa, a IV. B-be jár, lassabban, tanár úr!

A vacsora kissé megnyugtatta az idegeit, tartalmasabbá, kevésbbé mozgékonyá tette az örömét s így egész okos hangulatban ért Sellierhez. Gaston közéje telepedett a hallgatagon dohányzó társaságnak, amelynek központján Dorgères, a festő, forgatta csendesen a „London News“ legutolsó számát, amelyet most adott át neki Hochard, a költő. Uzellois, a helybeli „Vignoble“ szerkesztője már látta és Mimizant nem érdekelte Meredith halála, kastélya, kedves számara és sirhelye. Gastont megindították ezek a képek és szerelmes vágyódása aztsúgta neki: „Ha te is dolgoznál... a dicsőség... Hortenseért...“

Dorgères a normand tengerpartra gondolt s egy képére, amit ott festett; ki lesz-e állítva Párizsban? Uzellois látta magát a Boulevardon, szemben a Théâtre des Nouveautés-val egy kávéházban, amint ujságot olvas. Hochard most kopogtatott be Henri de Régnier ajtaján első kötetével, amit neki ajánlt! Ó Párizs! La capitale! S a kisvárosi szívek ambíciója szeretettel simogatta képzeletük városát. Mert nincs is szebb város az „elképzelt“ Párizsnál! Ott van az élet, a művészet! Csak Mimizan gondolt az igazgató úrra.

Hochard meghúzta lelógó gall bajuszát, monokliját megigazította s finom kezének hoszszu ujjait egymásba fonta: s tudta magáról, hogy most Henri de Régnier egy arcképéhez hasonlít.

Dorgères fölemelte a fejét és halk hangon Verhaerenből szavalt:

„Les grand'routes tracent des croix
A l'infini, à travers bois ;
Les grand'routes tracent des croix lointaines
A l'infini, à travers plaines ;
Les grand'routes tracent des croix
Dans l'air livide et froid,
Où voyagent les vents déchevelés
A l'infini, par les allées.“

— Les grand'routes tracent des croix... à travers plaines... — ismételte Gaston.

És mindenki az elutazásra gondolt s erre a börtönszerű kisvárosra...

— Hé, garçon, egy whiskyt! Mi van ma velünk?

Uzellois finoman mosolygott, benne volt bátorság nyíltak lenni:

— Elkiváncozunk innen, Hochard, nagyon elkiváncozunk innen, Hochard. Fene mód elkiváncozunk innen, Hochard.

A kis várost már rég fojtogatta az este, sötétjével ráfeküdt, elborította; mindeddig csak Sellier állott ellent. Most az is megadta magát. Sötét árnyak váltak ki a világosságból, összeverődtek, távolodtak, elhagyták a fénykört s beleolvadtak a sötétbe. A kávéház fénye egy lépéssel közelebb zökkent a sötétbe, aztán még eggyel, megint eggyel, ismét eggyel s már csak egy nagy ívlámpa égett, de az is bent s annak is a fényét csakhamar eltakarta a lármázva leszaladó vasfüggöny.

A piacon még egy ideig hallatszott a távolodó léptek visszhangos kopogása.

II.

Tante Biby az udvaron ácsorgott Snow és a sánta kakas társaságában s erősen gondolkozott. Nézett, nézett, nyugtalan, szúrós szeme hol a kakastól, hol Snowtól kért tanácsot.

Megindult s a kapunak tartott. Nyugtalanul tipegett át a kőfal-peremes uton a fűzereshez.

— Jó napot, Tante Biby! Ilyen korán reggel! Parancsol?

— Egészen kifogytam a borsból, adjon kérem, két sou-ért.

- Hogy tetszik lenni?
- Köszönöm, Blum úr, megvagyunk mindnyájan, én is, Louise is, Jean is . . . Gaston úr is.
- Ó, Gaston úr igen finom úr!
- Finom úr, Blum úr!
- Mindig előzékeny és vidám.
- Na! Ma elég szomoru volt.
- Ugyan?
- Nem nagy jelentőségű dolog. A levél . . . szokott Gaston úr önnel beszélgetni, Blum úr?
- Sokszor, Tante Biby, sokszor. Tegnap is beszélt a svájci hegyekről . . .
- Igen, ő sokat utazott. Kiterjedt ismeretsége van. Berlinben is vannak barátai.
- Áh!
- Legalább az a levél Berlinből jött.
- Az, ami elszomorította?
- Igen, Berlinből jött az, ami ma jött.
- Sosem hittem volna, hogy Lacrouze úr porosz ismeretséget tart fenn. Ha nem ismerném, azt mondhatnám, hogy ez nem szép.
- Blum úr, az embert sosem lehet kiismerni. Utóvégre, mit tudunk mi Gaston úrról? Két éve, hogy itt tanít.
- Igaz, nálam csak szivart szokott vásárolni.
- A viszontlátásra, Blum úr.
- Jó napot kívánok, Tante Biby.

— Ez a Blum ostoba ember — gondolta Biby néni. — Mért is fordultam hozzá? Mit tudhatna ez?

Blum pedig bevonult a szobába a feleségéhez s közölte vele nagy titokban, hogy a szomszéd tanár titkos levelezést folytat Berlinnel.

Gaston akkor ért le az udvarra, amikor Biby néni belépett a kapun. A sánta kakas félszemét égne fordítva nézte a fehér felhők szaladását és Snow nem volt sehol.

A fehér út szabályosan kerek fordulatokkal kanyargott a város belseje felé, mint egy folyó. A nagy szőlőlevelek halkán remegtek a kőfalakon túl. A Bazoché kutyáját verték, vonított.

Mig Gaston Hortense finom lábára gondolva haladt az uton, Larive igazgató íróasztala előtt ott állt Mimizan s pattanásos arcán szokatlan pírral beszélt.

— Igazgató úr! Ez még nem történt meg Pédebidoultban. Egy porosz levél érkezett egy magános számára. Nem is üzleti levél. Én ma reggel, amikor nővérem irodájában nézegettem az érkezett leveleket (t. i. én segítek neki szortírozni!), majd elhültem. Berlini pecsét volt rajta és vastag és nagyon lepecsétviaszkozott levél volt.

— S ez, mint mondja tanár úr, engem is érdekel?

— Igenis, igazgató úr. Bocsánatot is kértem már öntől, hogy zavarom, de önnek kötelessége, igazgató úr, örködni az alatta működő tanerők erkölcsi élete felett.

— Az alattam működő tanerők? ... Hisz, önön kívül más tanárom nincs, csak ...

— Ugy van, igazgató úr, a levél Lacrouze Gastonnak van címezve.

— Kinek? — szólt az igazgató úr felpattanva s hasát összefogott két kezével megemelintve.

— Ismétlem, igazgató úr, Lacrouze Gaston a mai postával gyanusan vastag és pecsétetes levelet kapott Berlinből.

— Köszönöm, tanár úr, az értesítést s örülök, hogy ilyen lelkiismeretes tanárom van. S habár háláról szó ...

— Igazgató ur, én önzetlenül cselekedtem. De ha ... különben ...

— Tessék, kérem!

— Nem, igazgató úr, nem leszek annyira szerénytelen, hogy szolgálataimat merném ... Engedje meg, uram, hogy visszavonuljak.

— Isten vele, kedves *kolléga úr!*

Az alig egy negyed órával később belépő Gastont erőltetetten vidám arccal nézte egy darabig, majd komolyan rontott rá:

— Hallotta, hogy Pédebidoultban áruló van?

— Nem —, felelt őszinte nyugodtsággal Gaston.

— ... aki Poroszországnak katonai titkokat ad el ...

— Most hallom először —, csodálkozott Gaston.

— Mindegy ... azt hittem ...

A munka szótlánul folyt a csámpás asztalon. Az igazgató úr szórakozottan füstölt. Gaston dolgozott és Hortensera gondolt: a nagy T-re olyan fedelet húzott, mint Hortense szemöldöke, a nagy L-t olyan gömbölyűre kanyarította, mint a lány melle ...

— Kérem, kolléga úr, hagyja abba ... kérem. Kolléga úr! — kiáltott fel egyszerre csak ideges türelmetlenséggel Larive. — Én mindig úgy éreztem, hogy apja vagyok önnek. Egy szellemi apa vonzódását éreztem magamban önhöz. Hogy áruló van Pédebidoultban, köztudomás és ezért óhajtható, hogy mindazok, akik külföldi levelezést folytatnak, tisztázzák magukat. Én tudom hogy ön ma egy levelet kapott Berlinből. S mint e kis intézet igazgatója, kötelességemnek érzem, örködni az alattam működő tanerők erkölcsi élete felett is, ugyebár?

— Feltétlenül, igazgató úr.

— Ezért egész röviden, minden ide-oda huzogatás nélkül legyen szives kolléga úr velem

közölni annak a levélnek a tartalmát, amit ön ma Berlinből kapott.

Gaston igen nagy zavarba jutott.

— Igazgató úr, kérem, szolgálatjára állok, de az a levél olyan természetű, hogy rajtam kívül más nem ismerheti a tartalmát. Személyes, legszemélyesebb ügyeim ... s másról is van benne szó ... Igazgató úr! A diszkréció nem engedi. Arról biztosíthatom igazgató urat, hogy ... hogy ...

— „Hogy ... hogy ...“ Beszéljen, uram, világosan, itt a haza üdvéről van szó.

— Igazgató úr, az a levél nem veszélyezteti a haza üdvét.

— Ez minden, amit mondani tud?

— Körülbelül, igazgató úr.

— Igen vagy nem!

— Igen, igazgató úr.

— Mondja, kolléga úr, nem vethetnék én egy tekintetet arra a levélre?

— Semmi esetre se! — kiáltott magáról megfélelkezve Gaston.

— „Semmi esetre“? — kérdezte gúnyosan Larive, s igen ridegen vált el ma Gastontól, aki hazafelé vak haraggal támadt magában igazgatójára, de megfeszült a vágy húrja benne, látta Hortense alsószoknyájának a csipkéjét, a

renaissance-homlokzatot, a dűs uzsonnát és Lariveval apródonkint egészen megbékült.

Délután pontosabb volt Loullyéknál, mint máskor. A halkán csukódó kapu mögött Hortense csókja várta. Gaston könyörögve nézett a lányra, a lány szemébe könny szökött.

— Te, Hortense, az apád . . . itthon?

— Mi bajod?

— Csak . . . izgatott vagyok . . . ne, ne . . . Semmi! Itthon van? Igen? Beszélni szeretnék . . .

Pár perccel később a két férfi átvonult a dolgozóba s Madame Loully egyedül maradt leányával a szalonban.

— Jer ide, kicsikém.

— Igen, mama.

— Mit gondolsz, leánykám, miről akar beszélni Gaston tanár úr édesatyáddal?

Hortenseban gyors vérhullámok ritmusa zengett.

— Én tudom, leánykám, — szólt leereszkedő hangon madame Loully. — Rólad beszél Gaston tanár úr.

Hortense lángoló arccal érezte magán Gaston ölelését.

— Ha nem csalódom, s én sohasem szoktam csalódní, most a kezedet kéri meg Gaston úr.

Hortense finom kezének idegei egy szikrát menesztettek nőisége szentélyéhez.

— Én Gastont derék fiúnak tartom, — fejezte be nyomatékos, szinte parancsoló hangon Madame Loully.

A dolgozó ajtaja megnyílt s a polgármester karonfogva hozta ki rajta Gastont. Helyet mutatott mindenkinek, maga is leült s így szólt:

— Örömmel tudatom veletek, kedves nők és leányom, hogy Lacrouze Gaston úr megkérte leányom kezét. Én, ismerve a tanár úr személyét, vagyoni helyzetét, szép jövőre való kilátását, részemről megadtam beleegyezésemet. S kérem most szíves véleményét úgy Madame Loullynak, mint Hortense leányomnak.

Madame Loully így szólt:

— Kedves Gaston *fiam*, jöjjön, csókoljon kezét.

Gaston ment kezét csókolni s amint lehajolt, Madame Loully villámgyorsan, egy pillanatra fiatal fejére helyezte kezét. Áldás volt vagy bátorítás?

Hortense mellének két kis almája zihálva ment fel s le és elfordított fejével igent intett.

... Az ajtón kívül Gaston letörülte zsebkendőjével a Loully-pár nyálas csókjainak nyomát az ajkáról s a kapu alatt kékre szorította Hortense finom kis karját.

Cigaretájára füstjét nagy lökésekkel fujta ki és dalolva ment haza. Ma mindennel meg volt elégedve, a sovány vacsorával, unalmas asztaltársaival, a Sellier-vel, — az egész világgal.

Ez este Larive-ék Loullýékhoz voltak vacsorára hivatalosak. Mire Hortense előkerült a kertből, ahol málnát evett és Gastonra gondolt, már asztalnál ültek.

Az igazgató úr megtapogatta a friss arcot rücskös kezével, a vékony, görbe hátú Larivené magához vona gyöngéd csókra. A polgármester urma nem figyelte, hogy sógora hány gyönyörű körtéjét eszi meg, de Loullýné se leste a vajfoltokat, amikkel az igazgató úr szokta kipötyögtetni a táltól a tányérjához vezető utat. Sokkal fontosabb ujság bizsergett bennük, mint félig nyitott üvegben a pezsgő türelmetlen habja.

— Hortense, add ide a szivardobozt.

S amint rejtett izgalommal kínálta meg a sógort Loullý, megszólalt:

— Ujságot akarok közölni veletek.

— Jó, hogy mondod, én is. Azt hiszem, terveink...

A Loullý-pár összemosolygott: mi lehetne ujság olyan érdekes, mint amit ők akarnak mondani?

— Kedves sógor, kötelességem és örömömre

is szolgál, hogy először veletek közlöm, hogy ma Lacrouze tanár úr megkérte Hortense leányom kezét.

— Jé, — sipegte a sovány Larivené. — Igazán gratulálok.

Larive arcszine sötét-vörösre vált.

A polgármesterné apró kis nyársakat lövelt szemével a késedelmező gratuláló felé.

Az ajtón kopogtak.

— Jó estét kívánok, az esti posta — szólott az ajtónyíláson begörnyedő Cacolet néni.

Louilly átvette a pár levelet és lapot s letette az asztalra. Larive ezalatt magához tért:

— Isten éltesen benneteket, szivből örülök és gratulálok. Gyere ide, kis majom, hadd csókoljalak meg. Most pedig eredj szépen a szobádba álmodozni a vőlegényedről. Jó éjt.

Mikor a távozó Hortense után becsukódott az ajtó, Madame Louilly vontatva kérdezte:

— Mit jelent ez?

— Ez azt jelenti, hogy beszédem van veletek, amit nem akarom, hogy Hortense halljon.

— Titok? — kétkedett Louillyné.

— Az! — vágott vissza Larive. — Ugy gondolom, hogy terveink Hortenset és Gastont illetleg... igen... Lacrouze-ról van szó.

— Mi? — kiáltott fel Louillyné s nem nézte,

mint máskor, hogy miképp tapossa szét szőnyegén Larive a szivarja hamuját.

— A dolog igen egyszerű. Én mindig szívesen láttam ezt az ifjut nálatok is, nálam is.

— Nálad dolgozott, s nálunk evett! — szólt Madame Loully nem minden megvetés nélkül.

— S ma egy komoly személy megjelent irodámban s elmesélte, hogy a mai postával Lacrouze egy nagy pecsétetes és gyanus levelet kapott Berlinből.

Loully a feleségére nézett.

— Hát ez valami? — kérdezte hidegen Loullyné.

— Ismétlem, kedves hugom, gyanus levelet kapott.

— Mi az, hogy gyanus?

— Államellenesen gyanus, hugom.

— Ha gyanus az a levél, mi sem könnyebb, mint meggyőződni a gyanu alapos vagy alaptalan voltáról.

— Hát ez az, hát ez az! — kiáltott fel Larive.

— Én vettem magamnak azt a fáradságot és megkérdeztem Lacrouzet a levelet illetőleg.

— És?

— És... és semmi. Azt mondta, ártatlan magánlevél és nem akarta megmutatni, „semmi esetre“, így mondta, nem fogja nekem megmutatni.

— Neked?! — fitymálkodott Loullyné. — Majd

ha Monsieur Loully fogja kérdezni, majd megmutatja a levelet, ami — biztosan — csakugyan csak magánlevél.

— Bár úgy lenne, — óhajtotta Larive.

— Ezért nem volt érdemes Hortenset ágyba kergetni, kedves bátyám!

— Na, hagyjátok, — szólt Loully és szórakozottan kezdte bontogatni az ujságokat, nyitogatni a leveleket. Larive sértődötten gyujtott egy második szivarra, a felesége az asztalterítő rojtjával játszott. Loullyné konokul hallgatott és maga elé nézett, de figyelme csakhamar férje felé fordult, aki egy borítékból összehajtott ivpapírt huzott ki.

Elkezdte olvasni lassan, messzire tartva, aztán maga elé húzta egészen, ráhajolt és sietve rohant rajta végig. Mikor elolvasta, sápadtan nyujtotta át Larivenak, aki mindedig a körme feketéjét piszkálgatta egy félig elragott fogpiszkálóval.

— „Nagyra becsülve szeretett polgármesterünk! Szeretett Franciaországunk az évszázadok küzdelmes viharjaiból csak elszántságának vezérfáklyájával juthatott a Béke kikötőjébe. Sajnos, korunk a széthúzás kora lévén, vannak elaljasodott francia lelkek, akik csak undok szenvedélyeiktől vezetve rohannak az oly vétkes kozmopolitizmus karjaiba. Vannak, akik megvetve Hazát és Elnököt, áruba bocsátják lelkiismeretüket.

Városunk, Pédebidoult polgárságnak nagy része megrendülve a veszélytől, amit ilyen veszedelmes ember jelenléte magában rejt, Polgármesterséged lábához borulva felkiált: Oh, Loully, áruló van köztünk s ezen undok nem más, mint Lacrouze Gaston tanár, a söpredék. E Söpredék állandó összeköttetésben van Poroszországgal, melynek dicsőséges seregünk hadi titkait árusítgatja nyomoru német pfennigekért. A kém szemérmetlen merészségében oda vetemedett, hogy közvetlen levelezést mert indítani Berlin és Pédebidoult között, az utóbbi szégyenére. Nemes Pedesbidunum ősi árnyai bűgva suhannak a sétatér fái között és sápadt ajkaikról e szó zúg feljünkre: „Bosszú!”

Teljes tisztelettel

Pédebidoult város polgárságának
ötven tagja.

— Nem megmondtam? ugye megmondtam?
— fejezte be szinte diadalmasan Larive.

— Jé! — kiáltott Larivené.

Madame Loully szívszorulást kapott. Loully sápadt volt.

Közben a petroleum-lámpa lángja felszaladt s a hosszan elnyult lángnyelvecske vége kormozó füstfonalba remegett át. Fölöttük puha léptek

dobogása neszelt. Hortense hálóingben táncolt ott kibontott hajjal valami bolondos kalamajkát; majd meztelenül a nagy tükör elé állva, édesen aggodalmas baba-pofikával kérdezte magától:

— Vajjon elég szép leszek-e Gastonnak?

Talán 1870 óta egy éjjel se dolgoztak annyit Pédebidoultban, mint a main. Hortense esze Gastonon járt, Gaston képzelete Hortense finom mellén pihent; Larive alig győzte magát dicsérni, hogy még idejekorán megakadályozta ezt a „szerencsétlen nász“-t; Loullyné dühvel gondolt a lányára, ennek is ő az oka, s a sok kárbavesztett befőttre, tejszinhabra, amit Gaston felemésztett; Loully hol kitakarta, hol a takaró alá simította szakállát, nem tudott megegyezni magával abban, hogy mit tegyen; Mimizan látta magát Larive irodájában, ahova Hortense kisasszonnyal érkezik karon fogva. Mire a kisütő nap a rongyos városkára nagy fényfoltokat dobott, Hortense és Gaston kivételével mindenki megnyugodott s vissza nyerte azt a méltósággal és méz mázzal kevert önuralmat, amivel kisvárosi ember eltitkolja fontos gondolatait.

Loully polgármester úr megállapított tervéhez híven korán reggel egy városszolgát küldött Gastonért, aki izgatottan sietett Hortenseékhoz.

A városszolga megjelenése a házban könnyű

piert hajtott Biby néni asszu arcára; de Blum és Bazoche úr sem mulasztották el megjegyezni e ritka jelenséget. Biby néni úgy vélekedett a fűszeresnél, hogy „nyomon vannak”. Bazoche igen sápadtnak találta az „áruló” arcát.

— Kedves tanár úr, fontos beszédem van önnel, — fogadta Gastont Loully.

Sem Hortense, sem Loullyné nem mutatkozott. A polgármester úr feltűnően sokat simogatta a szakállát, épp úgy, mint mikor a kis szobrot leplezték le a nagy téren. Cigarettaival sem kínálta vendégét. Rossz előjelek a nagy hallgatásban.

— Kedves öcsém, ön tegnap megkérte leányom kezét. Helyes. Én szívesen adom... adnám önnek. De beláthatja, hogy egy szerető apának mindenre kell gondolni... a jövőre... a jelenre... sőt a multra is. A mult, uram, a jövő tükre. Aki milyen volt a multban, olyan lesz az a jövőben is. Aki ivott, az inni fog; aki kéjlegett, az kéjelegni fog; aki Napoleon volt, az Napoleon marad... igen... s aki Ephialtesz volt, az Ephialtesz lesz sírja zárultáig. Ne szakítson félbe, uram! Sírja zárultáig, igen. Tanár úr, ön ellen súlyos vádat emeltek.

— Kedves apósom, ön tréfálkozik?

— Uram! Én még nem vagyok az ön apósa és nem tréfálkozom.

Gaston igen gyámoltalan látvány volt megmeredt mosolyával.

— Vádat emeltek, igen. Illetékes helyről figyeleztettek, hogy ön gyanus . . . igen . . . gyanusan viselkedik, olyan gyanusan, mint az az ember, aki megfélekedzik a hazája iránt tartozó kötelességeiről. Tartozó kötelességeiről. Igen. Még azt is meg kell jegyeznem, hogy leányom kezét attól a feltételtől teszem függővé, hogy ön tisztázza magát.

— Az nagyon könnyű lesz, polgármester úr, — szolt Gaston ismét bátorságra kapva. — Én a múltban is rendesen viselkedtem s így remélhetem, hogy jóhirem — szerénységtelenség nélkül —

— Uram! Itt nem szavakra van szükség, hanem tényekre. A tény . . . igen . . . tényekre! Tanár úr, önt azzal vádolja Pédebidoult polgárságának egy része . . . egy jelentékeny része . . .

— A polgárság e . . . ?

— Hogy ön hazaáruló!

Louilly fölkelt s végigsétált a szobán. Gaston először nagyon megijedt, aztán vidám igyekezett lenni.

— Polgármester úr, kérem, — én nem tudom, itt valami furcsa dologról van szó. Tegnap kedves sógora is . . .

— Na, a sógorom is . . . ?

Gaston zavarba jött. Igen, a sógora is meggyanusította hazaárulással, amiatt a levél miatt. Gaston ösztönszerűen érezte, hogy jobb most elterelni a társalgást a levélről.

— Na, uram, a sógorom is . . . Mi van a sógorommal is ?

— Beszélt . . . ilyes . . . dolgokról.

— És ?

— És hát semmi. Csak említeni akartam.

Louilly szigoruan nézett az ifjura :

— Egyszóval, uram, tisztázza magát. Ettől függ atyai jóindulatom, vagy polgármesteri megvetésem.

— De hogyan ?

— Ön humorista, tanár úr. Mellékes gyanuok mellett, csak a legfőbbet említem. Ön Berlinnel levelezésben áll.

— Egy levelet kaptam csak.

— Igen, uram, arról van szó. Megmutathatja ?

— Nem, polgármester úr !

— Ne-em ? — kérdezte gúnyosan Louilly. — Hát nekem se mutathatja meg ? Ugy leányomról is le kell mondania, uram. Ez a gyanu, amit ön nem siet szétoszlatni . . .

— De . . .

— Ez végső határozatom. Még egyet ! Ha

nekem nem hajlandó *bizalmasan* megmutatni, találunk majd módot, *hivatalosan* módot . . . *kénytelen* lesz megmutatni.

Rövid hallgatás után Gaston felkelt, hangtalanul átadta a levelet és félrefordított fejjel leült. A szétnyitott levélből morzsa és dohányszemecske hullott a földre. A polgármester végigszaladt a levélen; első pillanatra mintha megnyugodott volna. De egyszerre, átmenet nélkül, sápadtsága bíbordühhé vált.

— Mi ez? . . . Ah, ön nyomorult. „Kedves Gaston, ló . . . ah, ah, . . . hogy vagy? Én jól Minchennel egy ágy . . . ah, ah, . . . én csókolom, amit te megfogni se tudtál . . . ah, ah, . . . Hiába szaglászta . . . ah, ah, . . . körül, Minchen . . . ah, ah, . . . rád nagyot . . . ah!” Mit jelentenek ezek a vaskos illetlenségek, uram?

— Bocsánat, polgármester úr — szólt Gaston Hortensera gondolva, — méltóztatik látni, hogy itt szó sincs hazaárulásról.

— Hogyan, tanár ur? Ez nem árulás? S ön így fokban romlott lélekkel mert az én tiszta Hortenseomhoz közeledni? Ön azt hiszi . . . ah! ön nem hiheti azt! Lehetetlen. Ez után lehetetlen.

Gastonban megcsuklott a bátorság a dühöngő Loully láttára.

— Nem is kérek öntől felvilágosítást ezt a

botrányosan aljas levelet illetőleg. Hagyom önt ott fetrengeni az erkölcsi posványban. Hanem rendelem, mint polgármester és kívánom, mint atya, hogy házamat ezentul kímélje meg becses látogatásától. Az ajtóm arra van!

Gaston szólni akart, de Loully tiltóan tartotta a mennyezet felé nagy tenyerét. Gaston meghajolt és távozott.

Az uccán megállt. Egy taligás ember haladt előtte a nehéz teher miatt szaggatott lépésekkel. Két veréb csipegette a lóhulladékot az út közepén. A szemben lévő kert fájáról egy gesztenyegyümölcs esett a földre; a száradó burok felpattant és három fényes barna szem gurult szét.

Mi az istennyilát csináljon most? Gyorsan az iskola felé vette útját. Larive talán... ha beszélek vele... s a Loully haragja múlik... Amint benyitott az iroda ajtaján, megállt. Larive asztalánál szivarozott ujságot olvasva s a csámpás asztalnál Mimizan dolgozott. Sarkon fordult és bevágta az ajtót.

- Mi volt ez, kolléga úr?
- Igazgató úr, nem figyeltem oda.
- Valaki benyitott, — szolt Larive, aki nagyon jól megismerte Gastont.
- Talán egy koldus, igazgató úr.
- Lehet.

Mimizan kis száraz szive nagyokat ugrott örömben. Gaston nagy léptekkel igyekezett haza. Az udvaron elhessentette a santa kakast s a megrugott Snow vonítva szaladt a konyhába.

— És mindez ezért a szajha Minchenért, aki velem a szűzet játszotta . . . és csók és ladikázás és cukrászda . . . és más nem, s mert dr. Stein úrnak behódolt és a doktor úr elvitte ágyasának Berlinbe s erről értesített engem, a disznó, ezért most ilyenek történjenek velem!

A szobájába érve tehetetlen dühében felrugott egy széket.

Pár percre rá Biby néni felküldte a szolgálot, hogy a szobaúr ne bántsa az állatait és a bútorát meg kímélje.

Pédebidoult hamar rájött, hogy Lacrouze már nem jár Loullyékhoz, sőt nem is ismerik egymást az uccán. Loully gondosan elhallgatta a levél valódi tartalmát, s azzal sem dicsekedett, hogy a kérdéses egyénnek már oda is ígérte volt a leányát; csak annyit mondott, hogy Lacrouze csakugyan söpredék. Rendőri közbelépésnek nem lehet helye, de derék ember nem érintkezhetik ilyen alakkal.

Biby néni folytonosan piszkálta Gastont, aki miatt hol Jean, hol Louise maradt szobájában, vacsorára, ebédre. Végre is Gaston megértette

a célzást s attól a naptól kezdve állandóan a szobájában étkezett. A fűszeres többször nem adott neki szivart, azt vetvén okul, hogy kifogyott. Ha este ment haza, Bazocheék rája uszították nagy kutyájukat. A dög egyszer a bokájába is harapott. Selliernél csak Dorgères állott vele szóba, de az sem a nyilvánosság előtt. És Mimizan alig köszönt neki, kikerülte és esténként a kávéházban sokat beszélt most a hazafias kötelességről. Larive megizente neki, hogy már nem tart számot szolgálataira. A Bazocheék rokona, aki tavaly a IV. B-be járt, multkor a szőlők közül Priapus jelvényét mutogatta feléje vékony karjával. Gaston hallgatott és tűrt, nem tisztázta magát a levél felmutatásával, mert még mindig azt remélte, hogy Hortenseékkal kibékülhet.

De jött az ősz és a harag még mindig tartott; hiába jelentkezett egyszer-kétszer a renaissance-homlokzatu ház kapujánál vagy Larivenál, nem eresztették be. Hiába írt levelet, nem kapott rá választ.

Pédebidoult négyezer lakója közül az eszükkel már és még élni tudók megvetették Gastont s megvetésükben valami kényszeredett meghunyászkodás is volt.

Meg volt mindenki győződve, hogy a polgár-

mester úr helyesen cselekszik. Biztosan oka van rá, hogy nem adja a törvény kezére Gastont. De, hogy megveti és hogy nem akarja ismerni, az nyilvánvaló. Mindenki úgy tett tehát, mint a polgármester. Csak abban nem tudtak meg-egyezni, hogy miért kell kímélni az árulót, a söpredéket. Biby néni úgy vélekedett, hogy Gaston Loullynak rokona. A kocsmárosné biztosan tudta, hogy Gaston egy oláh hercegnőnek és egy francia szakácsnak törvénytelen gyermeke. A fűszeresnek azt írta a testvére a megye székelyéről, hogy a kérdéses egyén egy volt miniszter elzül-lött fia. A piacon azt beszélték, hogy egy hatalmas európai királyt ajándékozott meg Gastonnal az a dajka, akit a felséges úr Franciaországból hozatott negyedik gyermekéhez. A kávéház törzs-közönsége úgy volt értesülve, hogy a párizsi német nagykövet vetette magát közbe Gastonért. Az alsóbb néprétegekben azt beszélték, hogy La-crouze megvette a kormány és a rendőrség el-nézését egy millió ötszázhatvanötezer frankért.

De mindez a vélekedés csak szájból fülbe két tenyér közt terjedt, csoportosult megoszlott titokban, mint ahogy a talajviz vándorol a föld alatt.

Gastont igen bántotta Pédebidoult csendes megvetése, de azért nem esett egészen kétségbe, mert bízott a kibékülésben. Élt napról-napra

egyedül és némiképp búsan, csak a vásárnapok hoztak derűt számára, mert akkor látta Hortenset a templomból kijövet.

Ma, kitiltását követő harmadik vasárnap is ott állt Gaston a piacon és nézte a templom oszló közönségét. Első vasárnap szerelmes könny-csepp remegett Hortense szeme szögletében. A második vasárnap Hortense jobb kedvűnek látszott, amiből Gaston reményt merített a jövőt illetőleg. És ma? . . . Mindjárt észrevette a karcsu alakot, ahogy megjelent a templomajtó nyílásában . . . Mi? . . . Gaston szeme pillanatra elhomályosult, sok apró kis fehér csillag rajzott előtte. Összehúzta a szemöldökét és látta Hortenset elvonulni a Mimizan karján. A lány, mikor elébe ért, elfordította a fejét és közelebb simult a rücsköshöz.

Ez a jelenet volt Pédebidoultban a hét szenzációja: tehát Mimizan fogja megkapni a maire leányát . . .

Biby néni másnap ebéd előtt felmondta a lakást Gastonnak.

Lacrouze össze volt törve. Ha felmondják az ember lakását, az ember újat keres. De mit tesz az ember, ha elveszik a jegyesét? . . . Vette a kalapját és lement az uccára.

— Hát ez volt Hortense? . . . Az istenit! . . .

Ez a fogatlan banya is ... Bocsánat, a bútorozott szobát szeretném ...

— Igazán, sajnáljuk, már ki van adva.

— Igen? Jó napot... — Fenét van kiadva...
Mi lelte ezeket a rüheseket, hogy a bőrömré éheztek mind? ... Menjünk amoda át...
Bocsánat, a bútorozott szobát szeretném ...

— Nem lehet, uram, háza jön a fiunk, most ő fog benne lakni.

— Igen? Jó napot... — Jön a nyavalyát...
Mi ez? Amiatt a hülye levél miatt? ... Mi lesz itt belőlem? ... Hortense másé ... Larivenál Mimizan ... taposnám ki a béledet ... senki se akar itt ismerni... Menjünk a Vasut-uccára...
Tán ott a zsidóknál kapok szobát... Bocsánat, a bútorozott szobát szeretném ...

— Itt nálunk? Vegye ki a maire házában a bútorozott szobát...

— Igen, hát jó napot.

Gaston szíve összeszorult, amikor az uccára ért. Az utat szegélyező fák széles levelei tagadást intve lebegtek a kerekedő szellőben. Jobbra nézett: ide látszott a piac sarka a Sellier-vel. Elfordult. Balról csöndesen és elhagyottan kanyargott kifelé a fasor. Errre tartott lassan, elkeseredetten. Szép csendesen kiért a kis állomásra.

Egy jelző harang kalapácsa lebillent és zengő hang támadt. Egy pocakos bácsi jegyet váltott. Vonat robogása hallatszott messziről. Gaston az órára nézett: mindjárt hat óra! A párizsi gyors!

— Kedves uram, ne féljen tőlem... adja ide hamar azt a jegyet, elutazom, Párizsba utazom... na... úgy. Isten áldja meg.

Gaston lázas örömmel vett még szivart és gyümölcsöt és elsőnek mászott fel az alig megállt vonatra. Minden pillanatban az óráját nézte: mégse indul, mégse, no végre... elindult... most jön a jobb élet... a szabadság... Párizs... vagy más város... ahova majd áthelyezik... meg fogják tenni biztosan...

A fordulónál kinézett a kis völgyi városra Gaston és kikiáltott a mezőkre:

— Éljen Pédebidoult!

Aztán a szemben ülő úrhoz fordulva így szólt:

— Bocsánat, uram, igen szép ez a város.

— Igen, uram, szép.

— És derék nép lakja.

— Igen... igen... derék nép.

Gaston elnevette magát s cigarettára gyújtva kiment a folyosóra.

MADAME DE ROTHE HALÁLA

(STYLE LOUIS XVI.)

— De, édesem, nincs itt a papucsom! — szólt Narbonne érseke a tőle telhető főpásztori méltatlankodással. Kövéres, sápadt arca biborba fordult a lehajlástól.

— Elfelejtettem, — szólt Madame de Rothe és vékony, élénkpiros ajkait összevonta, mint akinek fáj valami.

Az érsek duzzogva csoszogott át a másik szobába, Madame de Rothe pedig egy karosszékekbe hanyatlott.

A Madame szépsége már csak szodomaini alma volt: a vér kezdett fölözlni ereiben, vélték az orvosok; úrnők vére rohad, adták tovább az érsek emberei. Az asszony fiatalságát feláldozta az érseknek, sok éven át anyja, felesége, leánya és hitközsége volt. Most feláldozta neki a betegségét, a halálát is. Az érsek nem tudta, hogy Madame beteg, éppen ezért, mikor átcoszogván a másik szobába, meglelte papucsait, nem mulasztotta el magában dűnnögni:

— Dologtalan fehérszemély!

Leült egy íróasztalhoz és gyapjuszámlát, árjegyzéket, hitellevelet, mit forgatott.

— A birtok pénzt hoz, de dolog van vele. Az érseki hivatal felér a királyi javak kormányzóságával, dolog tekintetében.

A papucs jól esett a lábának: egész délelőtt vadászott s a kengyel kissé szélesebb talpú lévén, megfájdult a lába-nyerge.

— Az a csavargó Salomon most huszonöt sou-val kevesebbet adott a gyapjuért.

Az érsek letette a tollat és maga elé meredt. Egy darabig mozdulatlanul bámult a kert hársaira, aztán hirtelen összerántotta arca száz redőjét, szája kinyilott és egy szomorú: Eh! pottyant ki rajta.

Széttúrta hamarosan az írásokat, papirdarabkákat s kihalászott alóluk egy lila selyem-mappát, aminek elnézegette ezüsttel közepére himzett rózsáját, alatta egy R betűvel. Kinyitotta s egy rózsaszín lapot kivéve írta rá e sorokat:

„Hallotta a mesét egy német férfiről,
Szivem szerelmes asszonya ?“

Várt. Aztán türelmetlenül kezdett skandálni:

Tra-la-la-la-lalá, tralá, a nyíl hegyét

Megőrizé a homloka . . .

Csatában nyert la-lá, tra-lá, a nyíl hegyét

Megőrizé a homloka.

Izzadt és türelmetlen lett. „Homloka“ után pontot tett és sokáig nyugtatta rajta a pennáját, amit később lassan jobbra húzott, onnan föl, aztán le, aztán kanyarintott egyet vele, fölszaladt rajt az íráson, ahol végül is örült gyorsan kaszált vele körbe-körbe. A csupa-tinta papirost aztán összekapta és papirkosárba hajította. Egy karosszékbe ült s kezdte felhúzni otthoni kényelmesebb cipőit, amikor az érseki palota udvarán megszólalt a csengő.

— Ebéd, ebéd, ebéd, — gondolta ujjongva az öreg és lement a földszinti nagy ebédlőbe.

A mellékteremben várta a társaság: páran Artois grófjának kíséretéből, Adelaïde hercegnő szertartásmestere és három udvarhölgye, Osmond gróf és két gárdatiszt. Mme de Rothe egy székek támaszkodva beszélt, az arca viasz volt, a szava szikra, pedig már egy éve, hogy csak az Akarat élt, mozgott, beszélt benne.

Egész élete az érsek mellett telt el, hosszú élet, szép élet. Egy udvari bálon találkozott az érsekkel először Versailles nagy parkjában, a „zöld szőnyeg“ egyik sarkán. Az érsek ott állt a terrasztól a kanálishoz vezető gyeput szélén és nézte a menőket szomorúan, elbámultkodva. Ő pajkos fiatal asszony volt, elmenőben meg-rántotta az érsek talárját s huncutul visszaneve-

tett rá. Az érsek nézett, nézett, majd felkapta a talárját s cipője csattjait csillogtatva igyekezett a lampionok alatt az őt bántalmazó szép után. Elérte a Vénusz berkében s meztelen vállára helyezte lila-keztűs kezét.

— Foglyom! — szól az érsek.

— S ön nem az?

— Nem értem!

— Tudja, hol vagyunk?

— Nem! Asszonyom, igazán nem.

— A Vénusz berkében.

— Tehát foglyok vagyunk, — vélte a főpap.

— Vénuszéi, — szól tréfásan ceremóniás meghajlással Mme de Rothe és csókra nyujtotta a nyakát.

Kisült, hogy Madame rokona Monseigneurnek s így minden nagyobb botrány nélkül költözhetett be a fiatal asszonyka az érseki rezidenciába. Az öreg nagy házat vitt s Mme de Rothe volt a ház úrnője. Ő fogadott, ő reprezentált, ő intézkedett, Monseigneur pedig csak úgy habzsolta a keze nyomán fakadó kényelmet és fényűzést. Madame volt tulajdonképpen az érseki finomság és méltóság, Monseigneur csak az érseki kövérség és meglegedettség.

Ez az asszony éjjleit az érseknek, nappalait a kastélynak és birtoknak, estéit a vendégeknek

úgy, olyan egyszerűen, finoman tudta átadni, hogy mindenki azt hitte róla, hogy csak kötelességét teljesíti. Most is csak azt tette.

— Ambroise öcsém, — szólt az érsek az egyik gárdatiszthez — mit csinál a farkasvölgyi menyecske?

— Visel, urambátyám.

Az érsek bambán nézett a vihogni készülő katonatisztre, de hirtelen elérve az otromba szótrefát, meglapogatta az ifjú arcát. Aztán karját nyújtotta Mme de Rothenak és átsétáltak az ebédlőbe. Monseigneur elmondta az asztali áldást és kiki leült. Csöndes, szomszédnál tovább nem ható társalgásba kezdtek, amint az osztrigát feltálalták.

Madame odafordult hirtelen a mellette ülő Osmond grófhhoz:

— Ne engedd, Osmond, hogy az érsek sok osztrigát egyék. Szükség lesz a lélekjelenlétére s könnyebben fogja bírni, ha nem terheli meg a gyomrát.

Az érsek nyugodtan evegetett, közben meg-rázta a fejét és szomorúan jelentette ki:

— Még sohasem ettem annyi osztrigát, amennyi elég lett volna.

De ekkor az asztal végén nevetés csapott fel, ami felverte az öreg szunyékony figyelmét.

— No, Hortense hugom, ne neved annyira, megreped a vállfűződ, de még más is. Mi az? Gyerekek, mondjátok el nekem is.

— A gárdista Julien meséli, hogy tegnap este, mikor Artois gróf otthagyta a feleségét és Párizsba ment lumpolni az ő kedves ballettlányai közé, a felesége ... hahaha! ... én nem mondom tovább ... haha! ... és Hortense a nagy nevetés közben teljesen megfeledkezett arról, hogy a tisztes Adelaïde hercegnő udvarhölgye.

— Azt tudják, — kapta föl a szót Julien — hogy, ha a grófnő unatkozik, vacsora után belső termeibe vonul a gárdistákkal. Ott beszélgetünk, iszunk, tréfálunk, táncolunk s akivel a grófnő koccint, az marad utolsónak.

— És így lesznek az utolsókból az elsők — nevette bele az érsek.

— Nos, képzeljék, két hónap óta folyton Jean Clermontnal koccint a grófnő.

— Azért oly sovány Clermont.

— Kérjen szabadságot!

— S mit szól Artois grófja?

— Amit hasonló esetekben szokott, kineveti őket.

Mme de Rothe nem vett részt az általános nevetésben, csendesen mosolygott és nem evett, egyszer csak megszólalt:

— Ne legyünk szigoruak, hölgyek és urak. Az élet avas dióján a szerelem az aranyfűst.

Az érsek így szólt:

— „A szerelem hamis gyermek,
Guzsba köt és aztán ver meg.“

Madame szeme összerándult, mikor meglátta az alattomban hullámozó nevetést, mondani akart valamit, de nem tudott, helyette körülnézte a vendégeket s mindegyik kapott egy selymes pillantást, egy cirógató mosolyt.

— Nézze, Julien, Mme de Rothe úgy mosolyog, hogy szerelmes borzi-borzongás csapkodja végig a hátamat.

— Hortense, ne beszéljen a testrészeiről, én tovább gondolom őket.

— Nem árt az magának.

Mme de Rothe csak nézett, csak mosolygott, mert a szavak fáradtan buktak vissza a torkába. Érezte, hogy ma már nem a szellemével fog csillogni, mint eddig.

Az érsek evett, a vendégek nyalakodtak és hancúztak, csak úgy szóval. Osmond az érsekre vigyázott s Madame mosolygott.

Az ebéd után fölkelve Monseigneur szokása szerint visszavonult a szobájába, a rendes tíz perces szunyókálásra. Madame az ajtajához ment és rázárta. Akkor összeesett.

Osmond odaugrott s két lakájjal karosszékbe emelte. Mintha szivattyúzták volna belőle az életet, úgy ment össze szemmeláthatólag. Merevedő inaira felhúzózkodva görcsösen kapaszkodott a karosszékbe. Tíz percig beszélt rajta hangtalanul minden ránc, minden vonás, szem, szemöldök kinről és szeretetről. Boszorkányos kavargásban táncolt a haldokló arcán a két érzés. A szenvedés mintha belülről csákányokkal akarta volna szétrombolni az arcot, úgy remeggett rajta minden, de hang nem jött ki az egy vonallá merevült ajkak sövényén — a Monseigneur fölébredhetett volna.

Az egész test felvonaglott és vége volt.

Hangtalan sürgés-forgás indult meg a házban, mert a halott arcán ott fagyott az utolsó kívánság: „Csönd legyen!”

Osmond bement Monseigneurért, aki rá rövidre pityeregve tántorgott ki:

— No, Amélie, micsoda meggondolatlanság. Mire való ez? Amélie, édes picim, Amélie! Hát Amélie, ne hagyjál itt.

Azzal leült egy karosszékbe és sírt.

A holttestet azalatt átvitték a szalon rögtönzött ravatalára.

Mire Monseigneur fölnézett, csak Osmond állt előtte.

— Monseigneur, a szabad levegő jót tenne önnek.

Az érsek roskatagon egyezett bele a sétába és vörösre dagadt szemmel kapaszkodott Osmond karjába. Az uccákon csendesen szepegett, mint egy kis gyerek és semmire se felelt. Osmond tudta, hogy huszonöt évig éltek együtt az elhunytal s tán egy napig se váltak el egymástól, sajnálta az öreget az egyedülségtől és elvitte hozzájuk vacsorára.

Monseigneur fájdalmas fejbólogatással fogott kezett mindenkivel, aztán leült az asztalhoz és csendesen evett. Először a szemöldökei simulnak ki, aztán a szeméből tűnt el az utolsó könnycsepp, aztán lekonyult szája szögletei ugrottak vissza egyenes vonalba, aztán az arca pirosodott ki.

Osmondék tisztelték a gyászt és halkán beszélgettek egymásközt.

Mikor fölkeltek az asztaltól, Monseigneur kutatva járkált föl s alá a szobában. A kandallón egy Voltaire-kötetet talált:

— Voltaire! Szép kötés! Nagy huncfut volt. Én sokat érintkeztem vele egyszer, veszekedtünk is . . . Hogyne! Ő azt mondta, hogy nincs velünk született gondolat, pedig van, például az Isten fogalma, a végtelen tökéletesé. Mert képzelhető-e,

hogy a tökéletlen ember az őt környező tökéletlenségek látásán jusson a végtelen tökéleteség eszméjéhez? Ennek a végtelen tökéletesnek eszméje él bennünk, ebből következik, hogy csak maga a Végtelen Tökéletes helyezhette belénk, még pedig születésünk előtt... Irt egy pár jó dolgot a vén róka. Például a Candide-ot. Ugy-e abban van a félfarú nő, akinek a másik felét megették a vadak? Hehehe! Legjobb azért mégis a Pucelle! Egy egész éneket tudok belőle könyv nélkül... Derék figura volt az öreg. Hallgassák: — — —

Az érsek szavalt s a botrányos rímek vígan siklottak ajkán.

TARTALOM

A porosz levél --- --- --- --- ---	3
Madame de Rothe halála. (Style Louis XVI.) --- --- --- --- ---	52

Nyugat Könyvkiadó Részvénytársaság

Budapest, V. kerület, Mérleg-utca 9. szám

A Nyugat kiadványai:

Ady Endre: Szeretném, ha szeretnének. Versek.
Második kiadás. Ára 3 korona.

Ady Endre: Vér és arany. Versek. Harmadik
kiadás. Ára 3 korona.

Ady Endre: A minden titkok verseiből. Legújabb
versek. Ára 3 korona.

Ady Endre: Így is történhetik. Novellák. Ára 3 kor.

Ambrus Zoltán: Kultura füzértánczczal. Elbeszélé-
sek. Ára 3 korona.

Babits Mihály: Levelek Irisz koszorujából. Versek.
Ára 3 korona.

Balázs Béla: A vándor énekel. Versek. Ára
2 korona.

Balázs Béla: Doktor Szélpál Margit. Dráma. Ára
3 korona.

Biró Lajos: Családi tűzhely. Három egyfelvonásos.
Ára 2 korona 50 fillér.

Elek Artur: Poe Edgar. Két tanulmány. Ára 3 kor.

Gellért Oszkár: Deltánál. Versek. Ára 2 kor. 50 fill.

Gellért Oszkár: Ofélia térdein. Versek. Ára 2 kor.

Heltai Jenő: Írók, színésznők és más csirkefogók.
Elbeszélések. Ára 3 korona.

Heltai Jenő versei. Ára 4 korona.

Hatvany Lajos: Én és a könyvek. Ára 3 korona.

Ignotus: Kisérletek. Ára 4 korona.

Kaffka Margit: Csendes válságok. Novellák. Ára
4 koro 1a.

Kemény Simon: Lamentációk. Versek. Ára 2 kor.

Lengyel Menyhért: Taifun. Dráma. Második, olcsó
kiadás. Ára 2 korona 50 fillér.

Lengyel Géza: Véletlenek. Elbeszélések. Ára
3 korona.

Lesznai Anna: Hazajáró versek. Versek. Ára
2 korona.

Móricz Zsigmond: Hét krajcár. Elbeszélések.
Második kiadás. Ára 3 korona.

Móricz Zsigmond: Sári bíró. Vigjáték. Második
kiadás. Ára 2 korona 50 fillér.

Móricz Zsigmond: Sárarany. Regény. Ára 5 kor.

Móricz Zsigmond: Harmatos rózsa. Regény. Ára
4 korona

Szomory Dezső: A nagyasszony. Történelmi
szinmű. Ára 5 korona.

Szomory Dezső: Az isteni kert. Elbeszélések. Ára
4 korona.

Tóth Wanda: Csodálatos köntös. Elbeszélések.
Ára 3 korona.

Ujabb Magyar Költők. Lyrai anthologia. Össze-
válogatta Elek Artur. Ára kötve 3 korona.

NYUGAT KÖNYVTÁR

SZERKESZTIK: FENYŐ MIKSA ÉS HATVANY LAJOS

A NYUGAT KÖNYVTÁR művészi programja ugyanaz, melyet a NYUGAT folyóirat is magáénak vall és a művelt magyar olvasóközönség osztatlan tetszésére megvalósítani törekszik: európai színvonalu magyar irodalmat teremteni, szóhoz juttatni mindazokat a törekvéseket — tekintet nélkül politikai hitvallásukra —, melyekben érdekes írói egyéniségek művészi formában nyilatkoznak meg, egy szóval esztétikai kultúránkat fejleszteni.

A NYUGAT KÖNYVTÁRBAN megjelennek a magyar és világirodalom legjobb termékei, különösen ügyelvén arra, hogy ne csak a népszerűség által jóváhagyott nevek jöjjenek gyűjteményünkben, hanem hogy olvasóink megismerkedhessenek olyan írókkal is, kiket eddig csak az irodalmilag művelt felső tízezrek körében ismertek és becsültek.

Szépirodalom, tudományos irodalom, a művészeti kritika minden fajtája, filozófiai irodalom egyaránt képviselve lesz a könyvtárban.

A Nyugat Könyvtár egy-egy száma 30 fillér.

NYUGATKÖNYVTÁR

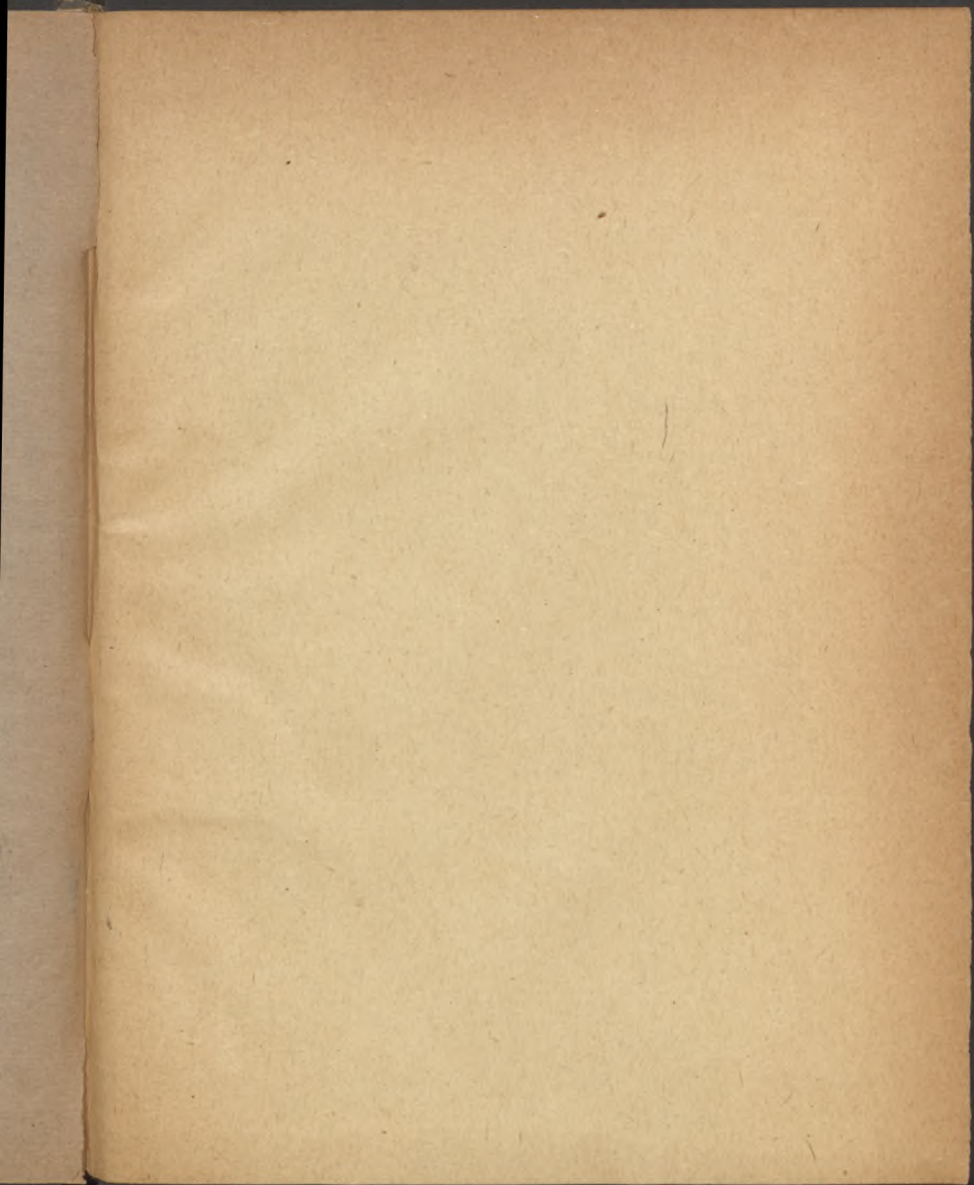
SZERKESZTIK: FENYŐ MIKSA ES HATVANY LAJOS

A NYUGAT KÖNYVTÁR

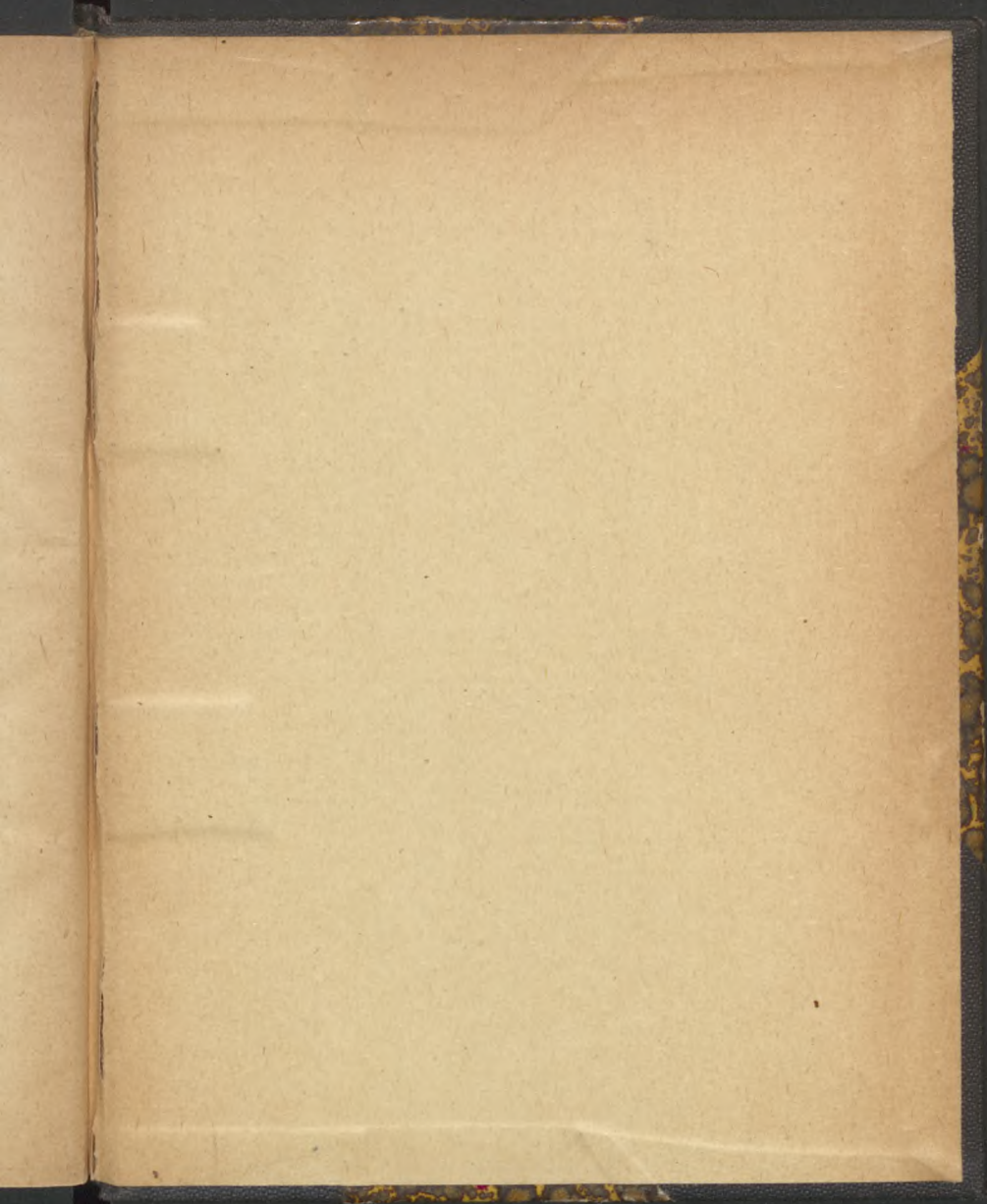
egy-egy száma 30 fillér.

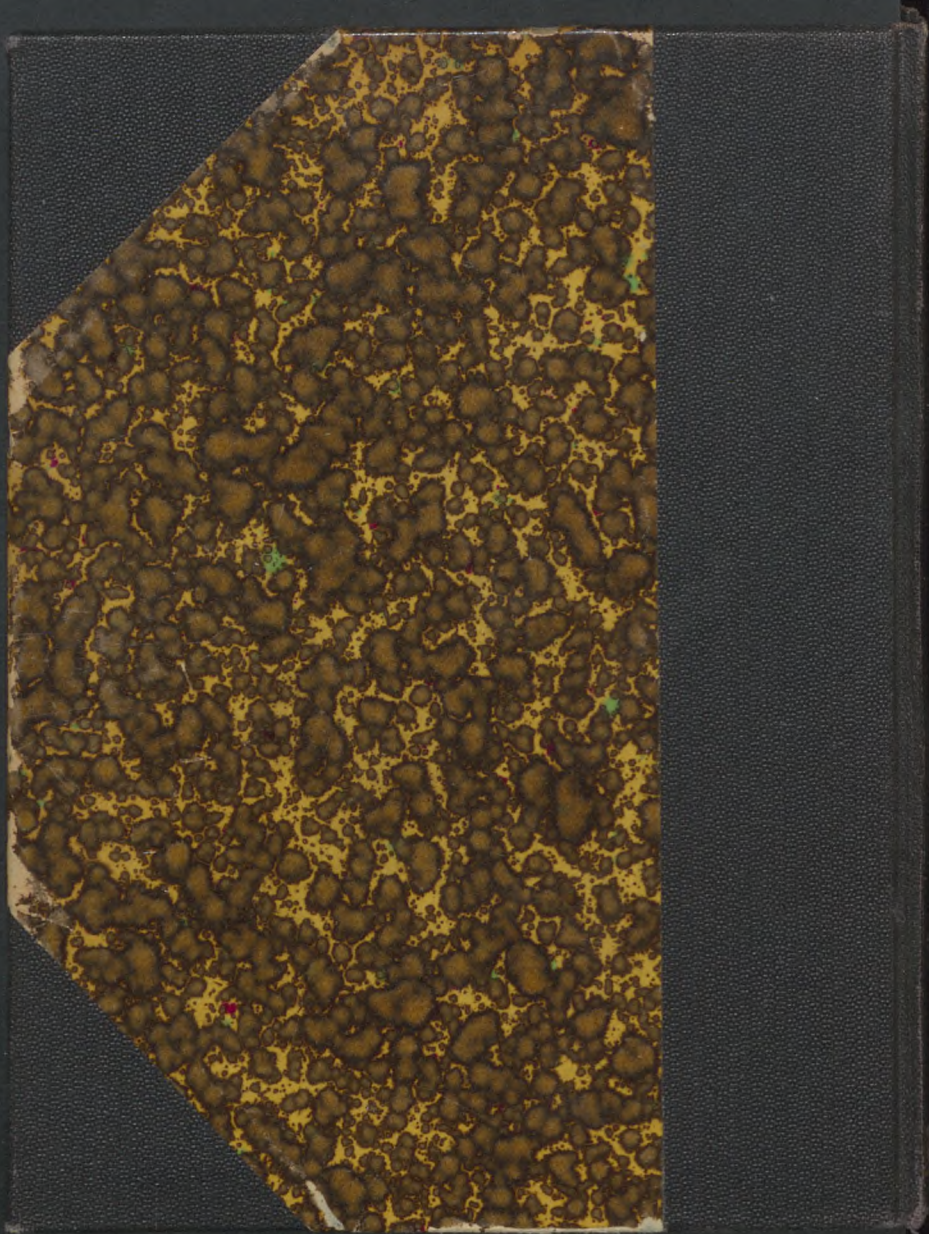
- 1-3. szám. *Gyűjtemény Ady Endre verseiből.*
4. szám. *Móricz Zsigmond: Tragédia. Négy elbeszélés.*
5. szám. *Frank Wedekind: Novellák.*
- 6-7. szám. *Arthur Schnitzler: Az élet szava. Fordította Salgó Ernő. (A Magyar Színház műsorából.)*
8. szám. *Maurice Barrès: Erzsébet királynő.*
9. szám. *Hatvany Lajos: Gyulai Pál estéje.*
- 10-11. szám. *Ignotus: Színházi dolgok.*
12. szám. *Ambrus Zoltán: Ifjuság. Elbeszélések.*
13. szám. *Laczkó Géza: Porosz levél. Madame de Roth halála.*
14. szám. *Kleist: O . . . Marquise.*
15. szám. *Csokonai Vitéz Mihály: A' özvegy Karnyoné s két szeleburdiak.*
- 16-17. szám. *Maeterlinck: A kék madár.*
18. szám. *Szomory Dezső: Novellák.*
19. szám. *Biró Lajos: Novellák.*
20. szám. *Ady Endre: Szubjektív értekezések.*
21. szám. *Fogazzaro: Regény.*

Világosság könyvnyomda r.-t., Budapest, VIII. Conti-utca 4. szám

13.

Nyugai

Kōnyvlar

